

# බුත්සරණ හා භක්ති වර්ණනා මාර්ගය

නිල්මිණි දයානන්ද<sup>1</sup>

## ABSTRACT

*The expression of piety is evidenced in almost all the remaining classical Sinhala prose. The concept of piety has thrived through social and political influence. Dhamapradeepikawa shows the starting point and Amavuthura has extended it to some extent. Buthsarana is one of the turning points of the way of expressing piety in classical Sinhala prose. Therefore the expression of piety in Buthsarana has been discussed through this paper.*

## හැඳින්වීම (Introduction)

දැනට ශේෂව පවතින සම්භාව්‍ය සිංහල ගද්‍ය ග්‍රන්ථ සියල්ල තුළින්ම පාහේ භක්ති වර්ණනා මාර්ගයක් විනිවිද දැකිය හැකිය. මේ කෙරෙහි සමකාලීන සමාජ-දේශපාලනික රාමුවද බලපා තිබේ. මෙහි ආරම්භය සනිටුහන් වී ඇත්තේ ධර්මප්‍රදීපිකාවෙනි. අමාවතුරින්, එහි ඉදිරි පියවරක් සනිටුහන් වී ඇත. අමාවතුරට කළ අභියෝගයක් ලෙසද සැලකිය හැකි බුත්සරණ තුළින් සම්භාව්‍ය සිංහල ගද්‍ය ග්‍රන්ථයන්හි පිළිබිඹු වන භක්ති වර්ණනා මාර්ගයේ සන්ධිස්ථානයක් සනිටුහන් වී තිබේ. එහෙයින් බුත්සරණෙහි පිළිබිඹු වන භක්ති වර්ණනා මාර්ගය පිළිබඳව මෙහිදී සාකච්ඡා කොට ඇත.

---

<sup>1</sup> Ms. Nilmini Dayananda, Lecturer(Prob), BA (Hons) in Sinhala(PDN), M.Phil in Sinhala(PDN)  
Dip. in Tamil (KLN) Department of Humanities, E-mail: [dayanandanilmini82@gmail.com](mailto:dayanandanilmini82@gmail.com)

## ක්‍රමවේදය (Methodology)

මෙහිදී පළමුව ධර්මප්‍රදීපිකාව, අමාවතුර, බුත්සරණ, දහම්සරණ, සගසරණ, සද්ධර්මරත්නාවලිය, පූජාවලිය යන සම්භාව්‍ය සිංහල ගද්‍ය ග්‍රන්ථ පරිශීලනය කොට, එම කෘතීන්හි පිළිබිඹු වන භක්ති වර්ණනා මාර්ගය පිළිබඳව කරුණු රැස් කරන ලදී. ඉන් අනතුරුව සිදු කරන ලද්දේ එම කරුණු තුලනාත්මකව විශ්ලේෂණය කිරීමය. මෙහිදී බුත්සරණින් සම්භාව්‍ය සිංහල ගද්‍ය ග්‍රන්ථයන්හි පිළිබිඹු වන භක්ති වර්ණනා මාර්ගයේ කෙබඳු අවස්ථාවක් සනිටුහන් වීද? යන්න පසක් වූ අතර ඒ ඔස්සේ කරුණු පෙළගස්වා මෙම ලිපිය රචනා කොට තිබේ.

සම්භාව්‍ය සිංහල ගද්‍ය සාහිත්‍ය විකාශනය වී ඇත්තේ භක්ති වර්ණනා මාර්ගයක් ඔස්සේය. මේ කෙරෙහි තත්කාලීන දේශපාලනික, ආගමික වාතාවරණයද බොහෝ දුරට බලපා තිබේ. පරසතුරු ආක්‍රමණ හා අභ්‍යන්තර ආරවුල් හේතුවෙන් අනුරාධපුර රාජධානිය බිඳ වැටුණු පසු ක්‍රි:ව: 1017 සිට ක්‍රි:ව: 1070 දක්වා පැවති දකුණු ඉන්දීය පාලන සමය තුළදී බුද්ධාගම හා බෞද්ධ සංස්කෘතිය කෙරෙහි අයහපත් බලපෑමක් එල්ල විය. බෞද්ධ සිද්ධස්ථානවල නොතිබූ අන්දමේ ආකර්ෂණීය පුද පූජා හා සංගීතමය, නාට්‍යමය කටයුතු හින්දු දේවස්ථානයන්හි දක්නට ලැබීමද, හින්දු දේව මණ්ඩලයට අයත් දෙවිවරුන් මෙලොව වැසියන්ගේ ජීවිත සැපවත් කිරීමට උදව් වන බව හින්දු ආගමින් ඉගැන්වීමද හේතුවෙන් හින්දු පුද පූජාවලට ආකර්ෂණය වූ බෞද්ධයන්ට බුදුන්ගේ බලය ඉස්මතු කිරීම යුග මෙහෙවරක් වන බව මෙරට ග්‍රන්ථකරණයෙහි නියැළී සිටි විද්වතුන්හට පසක් විය. එහෙයින් ඔවුහු හින්දු ආගමික ස්ථානවල වර්ණයට ලක්වන දෙවිවරුන්ට හා හින්දු ධර්මයේ ලෝක නිර්මාතෘ ලෙස දැක්වෙන බ්‍රහ්මයාට වඩා බුදුන් උත්තරීතර බවත්, උත්තරන්තර සරණ යෑමෙන් ස්වර්ගමෝක්ෂ සම්පත්ති ලැබෙන බවත්, උත්තරන්තරයේ උත්තරීතර ඉගැන්වීම් පරලොව සඳහා පමණක් නොව, මෙලොව සුබසෙත සඳහාද ඉවහල් වන බවත් පොදුජනතාවට ඒත්තුගැන්වීමට උත්සුක වූහ (අභයසිංහ, 1999: 393,394). මේ වන විට බුද්ධ සංකල්පයද බෙහෙවින් ප්‍රචර්ධනයට පත්ව, ඓතිහාසික පුද්ගලයෙකු වූ සිද්ධාර්ථ ගෞතම ශාස්තෘවරයාට (බ්‍රාහ්මණ ඇදහිලිවලට සම්බන්ධ) මහා පුරුෂ ලක්ෂණ ආරෝපණය වී තිබේ.

මේ අතර වෝල පාලන සමයේ ලක්දිවට පැමිණ, සිංහලයන්ගේද ගරු සැලකිල්ලට ලක් වූ උගත් බ්‍රාහ්මණයන් මඟින් සංස්කෘත අධ්‍යයනය උගතුන් අතර ජනප්‍රියවත්ම, ඉන්දීය භක්ති සාහිත්‍යයේ බලපෑමද ලක්දිවට ලැබෙන්නට විය. එම භක්ති සාහිත්‍ය ලක්ෂණ පළමුව පිටිසුණේ මෙරට රචිත පාලි ග්‍රන්ථවලටය. ඉන්දීය භක්ති සාහිත්‍ය ලක්ෂණ සිංහල සාහිත්‍යයට ක්‍රම දෙකකින් ප්‍රවේශ විය. එනම් අට්ඨකථාවල අන්තර්ගත කරුණු මඟින් හා ඉන්දීය භක්ති සාහිත්‍යයේ වර්ණනා මාර්ගය අතින්ය.

මෙකල සම්භාව්‍ය සිංහල ගද්‍ය ග්‍රන්ථයන්හි පිළිබිඹු වන හක්කි වර්ණනා මාර්ගයට පදනම සකස් වූයේ මෙලෙසින්නය.

## බුත්සරණ

දොළොස්වන ශත වර්ෂයේ අග භාගයේ හෝ දහතුන්වන ශත වර්ෂයේ මුල් භාගයේ හෝ රචනා වී ඇති මෙම ග්‍රන්ථයෙහි කතුවරයා, 'විද්‍යාවක්‍රවර්තී' නම් වූ හෝ එම ගෞරව නාමධාරී වූ හෝ ශ්‍රේෂ්ඨ පඬිවරුන්කි. "විද්‍යාවක්‍රවර්තීන් විසින් කළ 'අමාත්‍යාවත' නම් බුධ වර්තය නිමි." යනුවෙන් ග්‍රන්ථාවසානයෙහි ඒ බව දැක්වේ (බුත්සරණ, 1959: 312). කතුවර නාමයට අමතරව ඔහු විසින් මෙම ග්‍රන්ථයට දෙන ලද නම 'අමාත්‍යාවත' යන්න බවත්, එය බුද්ධ වර්තය විද්‍යා දැක්වෙන කෘතියක් බවත් මෙම පාඨයෙන් හෙළි වේ. මෙහි සඳහන් 'අමාත්‍යාවත' යන්නෙහි 'අමාත්‍ය සංඛ්‍යාත නිර්වාණය ලබා දෙන' යන අරුත ගැබ්ව පවතී. එහෙත් මෙම ග්‍රන්ථයෙහි ප්‍රකීර්ණක හා මිශ්‍ර කථා කාණ්ඩයන්හි සෑම ප්‍රධාන පාඨයක් අන්තයෙහිත්, සෑම දමන කථාවක අවසානයෙහිත් යොදා ඇති "බුදුන් සරණ යෙමි'යි බුත්සරණ යා යුතු.", "මහතාණන් සරණ යෙමි'යි බුත්සරණ යා යුතු." හා "සර්වඥයන් සරණ යෙමි'යි බුත්සරණ යා යුතු" ආදී පාඨ අනුව භාරතීය අසු එක් වරක් හමුවන "බුත්සරණ යා යුතු" යන්න හේතුකොටගෙන 'බුත්සරණ' යන අපර නාමයක් භාවිතයට පැමිණ වහරෙහි ජනප්‍රිය වී ඇත (අභයසිංහ, 1999: 132,133).

සරණ ග්‍රන්ථ පෙළක පළමුවැන්න වන විද්‍යාවක්‍රවර්තීන්ගේ බුත්සරණ ජනප්‍රිය බණ පොත් පරම්පරාවේ මුල්ම ග්‍රන්ථයද, පොළොන්නරු යුගයේදී ඉස්මතුව ආ මිශ්‍ර සිංහල රීතිය අනුව රචනා කරන ලද ග්‍රන්ථ සමූහයක පළමුවැන්නද, දහම්සරණ, සඟසරණ, පූජාවලිය, ආදී ග්‍රන්ථවලද මද වශයෙන් දක්නට ලැබෙන හක්කි කාව්‍ය ස්වරූපය හඳුන්වා දුන් ග්‍රන්ථයද, සද්ධර්මරත්නාවලියේ ඉහළම සීමාවට පත්ව ඇති, පාලි සාහිත්‍යයේ දැක්වෙන පැරණි උපමා පන්තිය වෙනුවට දේශීය පරිසරය ඇසුරින් නිර්මාණය කරගත් උපමා බහුලව දිස්වන පළමු ග්‍රන්ථයද, කිසියම් ග්‍රන්ථයකින් හෝ ග්‍රන්ථ කිහිපයකින් උපුටා ගන්නා ලද කොටස් පරිවර්තනය කොට එක්කැන් කිරීමක ස්වරූපය නොව, ස්වතන්ත්‍ර නිර්මාණයක ස්වරූපය දරන පළමු සිංහල ගද්‍ය ග්‍රන්ථයද, "මම කෙසේ කියමිද", "ගෙන ඇර දක්වමි" වැනි යෙදුම් මඟින් කතුවරයාද නොයෙක් වැනුම්වලට සම්බන්ධ වී සිය ග්‍රන්ථයට ධර්ම දේශක විලාසය ආරූඪ කොට රචිත පළමු ග්‍රන්ථයද වේ. එහෙයින් බුත්සරණ සිංහල සාහිත්‍ය ඉතිහාසයේ එක්තරා සන්ධිස්ථානයක් සනිටුහන් කරයි. බුත්සරණින් පසුව සිංහල සාහිත්‍ය නව මාවතකට හැරී වේගයෙන් ගමන් කිරීම අරඹී ඇති අයුරු වඩාත් පැහැදිලි වන්නේ දහම්සරණ ආදී පසු කාලීන ග්‍රන්ථ විමසීමේදීය.

බුත්සරණ කතුවරයාගේ අරමුණ වී ඇත්තේ අමාවතූරේ මෙන් එක් බුදුගුණයක් කෙරෙහි විශේෂයෙන් සැලකිලිමත් වෙමින් කරුණු ඉදිරිපත් කිරීම නොව, බුදුන්වහන්සේගේ සියලු ගුණ ඉස්මතු කර දැක්වීමයි. එහෙයින් ඇතැම්හු මෙය අමාවතූරට කළ අභියෝගයක් ලෙසද සලකති. විද්‍යාවක්‍රවර්තීන් බුත්සරණ රචනයේදී විසුද්ධිමග්ග, දීඝනිකාය, ජාතකට්ඨාකථා, ධම්මපදට්ඨකථා, විමානවත්ථු හා පෙකවත්ථු වැනි පාලි ග්‍රන්ථවලින් වස්තු සපයාගෙන ඇතත්, ඒවා සිංහලයට පරිවර්තනය කොට ඇත්තේ තමාටම විශේෂ වූ භක්ති කාව්‍ය ස්වරූපයකිනි. බුත්සරණ ස්වකන්තු නිර්මාණයක් ලෙස හැඳින්වීමද සුදුසු වන්නේ එහෙයිනි.

බුත්සරණෙහි පරිච්ඡේද දහසයක් දක්නට ලැබේ. එනම් ප්‍රකීර්ණක කාණ්ඩය, ලෝක විවරණ කාණ්ඩය, අංගුලිමාල දමනය, නාලාගිරි දමනය, නන්දොපනන්ද දමනය, තීර්ථක දමනය, ජට්ඨ දමනය, ආලවක දමනය, ගංගාරෝහණ කථා, මණ්ඩුක දිව්‍යපුත්‍ර කථා, පරිබ්‍රාජක දමනය, සච්චක දමනය, බක බුත්ම දමනය, පටාචාරා කථාව, මිශ්‍ර කථා කාණ්ඩය හා වෙස්සන්තර ජාතකයයි. <sup>27</sup> මෙම පරිච්ඡේද ඔස්සේ බුත්සරණෙහි පිටුවක් පිටුවක් පාසා පැහැදිලි කෙරෙනුයේ බුදුන් සරණ යා යුත්තේ ඇයි? යන්නය (තිලකරත්න, 1984: 49-55,73).

ග්‍රන්ථයෙහි පළමු ඡේදයේ ග්‍රාහක පිරිස දක්වා ඇත. මුද්‍රිත ජේළි විසිතුනකින් සමන්විත ඒ විස්තරයට සැප කැමති දුක අකමැති අය, එනම් ලොව සියලුදෙනා අයත් වෙති.

“සුවයෙහි මිහිර දන්නා, දුක්හි දැඩිකම් දන්නා, සදෙව් ලොවිහි සැපත් අයත්තයෙන් විඳිනා කැමති, ... නිශ්චි නම් නොඅසනු කැමති,... සත්පුරුෂන් විසින් ‘බුදුන් සරණ යෙමි’යි බුත්සරණ යා යුතු.”  
(බුත්සරණ, 1959: 1)

මෙයින් පැහැදිලි වන්නේ, මේ වන විට බුදුන්වහන්සේගේ උත්තරීතරභාවය පිළිබඳ පණිවිඩය වඩාත් පෘථුල ග්‍රාහක පිරිසක් වෙතට ගෙන යාමේ අවශ්‍යතාවක් පැන නැඟී තිබූ බවයි. මේ වන විට අන්‍යාගමික බලවේග ප්‍රබලව ඉස්මතුව තිබූ හෙයින් එබඳු අවශ්‍යතාවක් මතුවන්නට ඇත.

බුත්සරණ පශ්චාත් කාලීන සාහිත්‍ය පෝෂණයෙහිද බලපා තිබේ. ජයවර්ධනපුර සමයේ විදගම මෙමත්‍රය හිමි විසින් රචිත බුදුගුණාලංකාරයේ විශාලා මහනුවර වැනුමෙහි බුත්සරණේ ගංගාරෝහණ වර්ණනාවේ ඇතුළත් බොහෝ කොටස් එපරිද්දෙන්ම ගෙන පද්‍යයට නගා ඇත්තේ, ඊට වඩා උසස් වැනුමක් වෙත තැනකින් සොයාගැනීමට අපහසු නිසා හෝ ඊට වඩා සාර්ථක වැනුමක් විදගම මෙමත්‍රය හිමිට කළ නොහැකි නිසා හෝ විය හැකිය (අභයසිංහ, 1999: 145, 146).

## බුත්සරණෙහි භක්ති වර්ණනා මාර්ගය

මෙය ප්‍රධාන කරුණු දෙකක් අනුව සැකසී ඇත. ඉන් පළමුවැන්න නම් බුදුන් කෙරෙහි භක්තිය දැනවීමේ කාලීන අවශ්‍යතාවයි. ඉන්ද්‍රිය භක්ති සාහිත්‍යයේ බලපෑම දෙවැන්නයි. බුත්සරණ කතුවරයා ඉන්ද්‍රියාවේ විසූ 'විද්‍යාවක්‍රවර්ති' නම් කවියාගේ නැත්නම් සාහිත්‍යධරයාගේ ගද්‍ය කරුණා මාර්ග නම් ග්‍රන්ථයෙන් මහත් අභාසයක් ලබන්නට ඇති බව මහාචාර්ය පුංචිබණ්ඩාර සන්නස්ගල වැන්නන්ගේ අදහසයි.

සිංහලයේ අසමසම ගද්‍යමය භක්ති කාව්‍යය ලෙස සැලකෙන බුත්සරණෙහි දක්නට ලැබෙන්නේ ශ්‍රැතිගෝචර රටාවකි. එකල සෑම ග්‍රන්ථයක්ම පාහේ රචනා වූයේ තනිව නිහඬව කියවා අවබෝධ කර ගැනීමට වඩා කෙනෙකු කියවනු අසා රස විඳීමටය. අසන්නන් තුළ විස්මයෝත්පාදක ආවේගයන් දනවා, කියවන්නා කෙරෙහි අසන්නන් තදින් ඇඳ බැඳ ගැනීමේ වෑයමක් බුත්සරණෙහි දක්නට ලැබේ. මෙය ධර්මය දෙසු අයගේ දේශක විලාසයේ ලක්ෂණයකි. ගුරුළුගෝමීන් ධර්මාචාර්ය කෙනෙකු වශයෙන්ද, විද්‍යාවක්‍රවර්තීන් ධර්ම දේශකයකු වශයෙන්ද සැලකේ. අමාවතුර කියවන්නට ඇත්තේ ඉගෙනගැනීමෙහි යෙදෙන පිරිසක් ඉදිරියේ බවත්, බුත්සරණ කියවන්නට ඇත්තේ සාමාන්‍ය පොදු ජනයා ඉදිරියේ බවත් භාෂා රීතින් අනුව පෙනේ. ශබ්ද, පද හා වාක්‍ය රීති අතින්ද අමාවතුරට වඩා විකාශනයට පත් භාෂාවක් බුත්සරණෙහි දක්නට ලැබේ.

බුත්සරණ පුරා විචිත්‍ර රචනා රීතියක් විද්‍යමාන වේ. එහි ලක්ෂණ වන්නේ සවිස්තරාත්මකභාවය, පුනරුක්තිය සහ අතිශයෝක්තියයි.

"බුත්සරණ ගද්‍ය කාව්‍ය ස්වරූපයක් උසුලයි. කාව්‍ය ගණයෙහිලා සැලකිය හැකි ගද්‍යයෙන් ලියැවුණු ඕනෑම රචනයක් ගද්‍ය කාව්‍යයක් වශයෙන් ගිණිය හැකි වුවද, බුත්සරණ සිංහලයේ අන්‍ය ගද්‍ය කාව්‍යයන්ගෙන් වෙන් කරන ලක්ෂණද එහි ඇත. ගද්‍යයෙන් ලියන ලද වුවද වෘත්තයකට අයත් ලක්ෂණය එහි ඇත. සාමාන්‍යයෙන් පද්‍ය පිළිබඳ සැලකෙන වෘත්තය බුත්සරණෙහි ඇතැම් තැනක බලපා ඇති අයුරු ග්‍රන්ථය කියවීමෙන් පෙනී යන කරුණකි. කුඩා රළ කිහිපයක් එක්වීමෙන් විශාල තරංගයක් ඇති වන්නා සේ කෙටි වාක්‍ය බණ්ඩ කිහිපයක් එක පිට එක පැටැවීමෙන් දීර්ඝ වාක්‍යයක් ඇති වේ. එබඳු දීර්ඝ වාක්‍ය මේ ගද්‍ය රීතියේ විශේෂ ලක්ෂණයකි" (කුලසූරිය, 1999: 192).

මෙම ගීතවත් රීතිය මගින් අසා රස විඳින පොදු ජන පිරිසක් තුළ ඉතා ප්‍රබල අයුරින් බොදු බැකිය දැනවිය හැකිය. තැනින් තැන යතිය පිහිටුවමින් තාලය වෙනස් කරමින් රචනා කොට ඇති බැවින් එක් අවසාන ක්‍රියාවකින් යුක්ත දීර්ඝ ඡේදයකින් වුවද අසන්නාට වෙහෙසක් නොදැනේ. ආධ්‍යානයක අවස්ථාවන් පියවරින් පියවර විස්තර කිරීමටද මේ රීතිය උපකාරී වේ. බුත්සරණ පුරා දක්නට ලැබෙන්නේ මෙබඳු විස්තරාත්මක

රිතියකි. පාලි මූලාශ්‍රයෙන් ගත් වස්තු ඛේය හැකිතාක් පැහැදිලි කර ශබ්ද, අර්ථ සංකලනයෙන් විචිත්‍ර ලෙස ඉදිරිපත් කිරීම විද්‍යාවක්වර්තීන්ගේ සිරිතයි. බුත්සරණ රචනා රිතියෙන්, ආබ්‍යාන රිතියෙන් මේ ලක්ෂණය දක්නට ලැබේ. අසා රස විදින පිරිසක් තුළ අදාළ චිත්ත රූප මවමින් බොදු බැතිය දැනවීමට සවිස්තරාත්මක බව වැදගත් වේ. බුත්සරණ පොදු ජනයා අරඹයා රචනා වූ බවට මෙම සවිස්තරාත්මක රිතියද සාක්ෂි දරයි.

උදා: සවනක් සන බුදුරැස් විහිදුණු බව පමණක් මූලාශ්‍රයේ ඇතත්, බුත්සරණෙහි ඒවා රැළි නංවමින් දසන විහිදුණු අයුරු හා විහිදුණු දුර ආදිය ශබ්ද රසයද උපයෝගී කරගනිමින් මෙසේ දැක්වේ.

"... මුළුලොව කසමල් කැනින් වස්නා සේ, ... ඉඳුනිල් මැණිකත් අතුරන්නා සේ නිල් රස් කඳෙක් එක්ලක්ෂ සුසැටදහස් යොදුන් සක්වළගල හිස පැනගෙන, ඉතිරි දිවෙන්නට වන ...." (බුත්සරණ, 1959: 69).

බුදුරැස් මාලාවන්ගෙන් ලොව එකලු වූ අයුරු ජන දිවියට සමීප උපමා මගින් මෙසේ එකින් එක විස්තර කිරීමෙන් මනා චිත්ත රූපයක් මැවී පොදුජන හදවත් බැතියෙන් පිරී ඉතිරි යයි.

පාලි මූලාශ්‍රයෙන් ගන්නා දේ මෙසේ සවිස්තරව විචිත්‍ර ලෙස දැක්වීමේදී කරුණු හා වාක්‍ය ප්‍රයෝග පුනරුක්ත වීමක් බොහෝවිට දක්නට ලැබේ.

"ඇත බුලින් වැසි ගිය ඇත් රජයැ. මෑත සවනක් සන බුදු රසින් සැදී ගිය බුදුරජාණෝයැ. ඇත කෝපයෙන් රත්වැ ගිය යවට වැනි ඇස් ඇති ඇත් රජයැ. මෑත කරුණායෙන් තෙත්වැ ගිය නිල් මහනෙල් පෙති පරයන ඇස් ඇති බුදුරජාණෝයැ. .... "

(බුත්සරණ, 1959: 72)

නාලාගිරි ඇතා හා බුදුරදුන් මුහුණට මුහුණලා කෙමෙන් කෙමෙන් ළංවීම දැක්වෙන මෙම විස්තරයෙහි යෙදී ඇති පුනරුක්තීන් මගින් එම සිදුවීම ශ්‍රැතිගෝචර මෙන්ම දෘෂ්ටිගෝචරද වේ. මෙහි පුනරුක්තව යෙදී ඇති 'ඇත' යන්න සහෘදයා මනසින් ඒ පැත්තත්, 'මෑත' යන්න ඔහු මනසින් මේ පැත්තත් බැලීමට පොළඹවයි. මෙසේ බුදුන්වහන්සේගේ ස්වරූපය වණ්ඩ හස්තියකුගේ විලාසය හා සංසන්දනාත්මකව දැක්වීමෙන් සහෘද චිත්ත සන්තානයන් හස්තියෙන් පිරී ඉතිරි යයි. තවද බුදුන් විසින් නාලාගිරි දමනය කිරීමේ පුවත මින් පෙර අසා තිබුණද, සහෘදයා තුළ තුමකින් තුමක් වේ දෝ යන කුතුහලය නිතැතින්ම ඇති කරවීමට මෙම විස්තරය අතිශයින් ප්‍රමාණවත්ය.

පුන පුනා කරුණු ඉදිරිපත් කිරීම මෙම ග්‍රන්ථයෙහි කිහිප ආකාරයකට සිදු කර තිබේ. ඉන් එක් ක්‍රමයක් නම් බුදුන් කෙරෙහි පැහැදුණු කෙනෙකු ලවා රසාලිප්ත පද මාලාවකින් බුදුගුණ පුන පුනා

කියවාලීමයි. උපක ආච්ඡාදකයාගේ මුවට නඟා ඇති පහත වදන් වැල මේ පිළිබඳ නිදසුනකි.

“ස්වාමීනි තෙපි සදුට වඩා සොමය කෙනෙකුව, හිරුට වඩා තේජස් ඇති කෙනෙකුව, මුහුදට වඩා ගැඹුරු කෙනෙකුව, ....” (බුත්සරණ, 1959: 114).

බුදුන්වහන්සේ සමඟ ඉතා ළඟින් ඇසුරු කළවුන්ගේ මුවට පවා පුනරුක්තියෙන් යුත් මෙවන් ප්‍රකාශ ඇතැම් විට ඇතුළු කිරීම විද්‍යාවක්වර්තීන්ගේ රීතියේ ලක්ෂණයකි. තීර්ථක දමනයේදී සැරියුත් තෙරුන් ලවා කරවන වර්ණනය මීට නිදසුනකි.

“ස්වාමීනි, නුඹ සේ වූ මවුන් ලදිමි. නුඹ සේ වූ පියන් ලදිමි. ... නුඹ සේ වූ භෘදයානන්දයක් ලදිමි” (බුත්සරණ, 1959: 227).

බුදුන් කෙරෙහි උපන් ශ්‍රද්ධාව හේතුවෙන් නොයෙක් දෙනාගේ මුවින් පිටවූ ප්‍රකාශ ලෙසින් ඉදිරිපත් කර ඇති මෙබඳු වර්ණනා නිසා සභාදයා තුළ භක්තිය දැනවේ.

බුත්සරණට භක්ති කාව්‍ය ස්වරූපයක් ලැබීමට තවත් හේතුවක් නම් “බුදුන් සරණ යෙමි”යි බුත්සරණ යා යුතු” යන වාක්‍ය බණ්ඩය බොහෝ තැන්හි පුන පුනා යෙදීමයි. සැබවින්ම මෙය සැදැහැකියන්ගේ සිත් සතන් බැකියෙන් නැහැවීම සඳහා නොකඩවා කියනු ලබන මන්ත්‍රයක් වැනිය.

බුත්සරණෙහි පුනරුක්තිය දක්නට ලැබෙන තවත් තැනක් නම් යම් අවස්ථාවකදී එක් රැස් වූ පිරිසකට අයත්වුවන්ගේ නම් ලැයිස්තුව දැක්වෙන විස්තරයයි. මීට එක් නිදසුනක් ලෙස බුදුරදුන්ගේ ඉල්ලීම අනුව අනඳ තෙරුන් විසින් කරන ලද ඇරයුම පරිදි වේළුවන විහාරයට නොයෙක් දෙසින් හික්ෂුන් රැස්වූ අන්දම පිළිබඳව නාලාගිරි දමනයෙහි එන විස්තරය දැක්විය හැකිය.

බුදුරදුන් හා උන්වහන්සේගේ ශ්‍රාවකයන් විසින් පාන ලද ප්‍රාතිහාර්යයන් පිළිබඳ විස්තරවලද පුනරුක්තීන් බහුලව දක්නට ලැබේ. බුත්සරණෙහි එන තීර්ථක දමනය මේ පිළිබඳ නිදසුනකි. මෙහිදී පිණ්ඩොලභාරද්වාජ තෙරුන් අභිඥාපාදකඛ්‍යානයට සමවැද, විශාල ගලක් පා ඇඟිලි අතර රඳවාගෙන, ධ්‍යානයෙන් අහසට නැග පෑ ප්‍රාතිහාර්ය දැක රජගහ නුවර නොයෙක් වැසියන් අතර ඇති වූ මහත් කැලඹීම විස්තර කොට ඇත්තේ එකම අන්දමේ ප්‍රකාශ රැසකිනි (තිලකරත්න, 1984: 58-61).

බුත්සරණ රචනා රීතියෙහි දක්නට ලැබෙන මිලඟ ලක්ෂණය නම් අතිශයෝක්තියයි. එහි එන නාලාගිරි දමනයෙහි සවනක් සහ බුදු රැසින් සෑදී ගිය බුදුරදුන් විරීයට පැමිණීමට පෙර නුවර ඇති වූ නොයෙක් අසිරි දැක්වෙන විස්තර මේ පිළිබඳ නිදසුනකි. අතිශයෝක්තියෙන් යුතු මෙම

වර්ණනය මගින් එම අවස්ථාවේ උද්වේගකරභාවයත්, අනුපම බුද්ධ විලාසයත් මැවී සහෘද සිත් සතන් බැකියෙන් ඔඳ වැටී යයි.

"... විණා වෙනු මිහිඟු බෙර ආදී ගැසුවත් නැති වූ තම තමා මැ හඬත් හඬත්, හත් පළත් ආහරණ තම තමා මැ කිංකිණික ජාල සෙ මධුරනාද පවත්වත්, ...." (බුත්සරණ, 1959: 80).

බුත්සරණෙහි විස්තීර්ණ රිතිය තුළ ගැබ්ව ඇති තවත් ලක්ෂණයක් නම් බුද්ධගුණ ප්‍රකාශක විශේෂණ පද හෙවත් ගුණවාචක පද යෙදීමයි. අමාවතුරේ මෙබඳු පද සුලබව දක්නට නොලැබේ. බුදුන් හැඳින්වීම සඳහා එහිදී ගුරුඵගෝමී යොදා ඇත්තේ "මහණගොයුම්", "සම්මාසම්බුදුන්" හා "බුදුන්" වැනි සරල හැඳින්වීම් කිහිපයකි. එහෙත් බුත්සරණෙහි වර්ණනයක් හෝ ආබ්‍යානයක් ආරම්භයේ හෝ මධ්‍යයේ හෝ අවසාන කරන විට හෝ බුදුන් ගැන දැක්වෙන හැම විටම පාහේ ගෞරව සම්ප්‍රයුක්ත බුද්ධ පර්යාය පදයට ඉදිරියෙන් ගුණවාචක පද දක්නට ලැබේ. ඇතැම් තැනක ගුණවාචක පදවලින් පිරුණු ඡේද පවා මෙහි දැකිය හැකිය.

බුත්සරණේ දක්නට ලැබෙන ගුණවාචක පද විවිධාකාර වේ. ඇතැම් ගුණවාචක පද සංස්කෘත පදවලින් බහුලය. තීර්ථක දමනයෙහි බුදුන් පෙළහර පාන අවස්ථාව මේ පිළිබඳ නිදසුනකි. මෙහි යෙදී ඇති ගුණවාචක පද මගින් විශාල උද්වේගයක් ඇති කර, කියවන්නා හා අසන්නා තුළ බුද්ධ භක්තිය වැඩි දියුණු කිරීමට හැකි වී තිබේ.

"ඉක්කිති ලොකාවාර්ය වූ අනාවාර්ය වූ ධර්මවක්‍රවර්ති වූ ධර්මධ්වජ වූ ... ස්වාමිදරුවාණන් වහන්සේ ...." (බුත්සරණ, 1959: 105).

බුත්සරණෙහි වැඩි වශයෙන් දක්නට ලැබෙන්නේ හෙළ වදන් හා සංස්කෘත වදන් සංකලනය විමෙන් සැදුණු ගුණවාචක පදය.

"තවද, මිහිරට මිහිර වූ, සිහිලට සිහිල් වූ, අවාර්යභීයන්ට අවායභී වූ, වියතුන්ට වියක් වූ, ... 'බුදුන් සරණ යෙමි'යි බුත්සරණ යා යුතු." (බුත්සරණ, 1959: 239)

තවද ආලවක දමන කතාව ආරම්භයේදී වෙනත් ශෛලියක ගුණවාචක පද මාලාවක් දක්නට ලැබේ.

"තවද දහමට බැහැවීගත්, කරුණාවට නියැළීගත්, ... වියත් සේ කියා නිමවත්, මහත් සේ කියා නිමවත්, ... නොනිමවිය හැකි මහත් ගුණ ඇති බුදුරජාණන් වහන්සේ ...." (බුත්සරණ, 1959: 115).

මෙසේ බුත්සරණ පුරා තැනින් තැන නොයෙක් ආකාරයට ලය, රිද්මය වෙනස් කරමින් ගුණවාචක පද මාලාවන් දක්නට ලැබේ. මේවාට විශාල වශයෙන් ඉන්ද්‍රිය භක්ති සාහිත්‍යයේ ඡායාව වැටී ඇත. මේ සෑම ගුණවාචක පදයකින්ම අමතර බුද්ධගුණයක් ප්‍රකාශ නොවුණද,

සහෘදයන් තුළ බුද්ධ භක්තිය දැනවීමෙහිලා ඒවායින් මහඟු මෙහෙයක් ඉටු වී තිබේ. කියවන තැනැත්තාගේ දක්ෂතාව අනුව පැන නගින ගම්හිර ස්වරූපයත්, ශ්‍රැති රමයතාවත් අසන්නා තුළ දැඩි භක්තිය දනවයි. එසේම සැදැහැකියන්ගේ හද තුළ ලැගුම්ගත් භක්තිය දෙගුණ තෙගුණ කරවයි.

බුත්සරණෙහි භක්ති වර්ණනා මාර්ගය හැඩගැන්වීමෙහිලා මෘථිත්‍ය ගුණ පූර්ණ උපමා භාවිතය මගින්ද මහඟු පිටිවහලක් ලැබී තිබේ. උපමා යෙදීමේ ශක්‍යතාව අතින් විද්‍යාවක්‍රවර්තීන් අත් කිසිදු සිංහල ලේඛකයකුට දෙවෙනි නොවේ. වර්ණනාවට ලක්වන උදාර පුද්ගලයාගේ ගුණාංග මෙසේ විවිධ උපමා මගින් දැක්වීම භක්ති සාහිත්‍ය ලක්ෂණයකි. දෙසිය හැත්තෑවකට අධික උපමා සංඛ්‍යාවකින් සමන්විත වූ වෙනම උපමා කාණ්ඩයක් බුත්සරණෙහි ඇතත්, උපමාව ග්‍රන්ථයෙහි එක් කොටසකට පමණක් සීමාවූවක් නොවේ. එය ග්‍රන්ථයේ මුල සිට අග දක්වා කතා වස්තුවල සේම ධර්ම කොටස්වලටද නොඅඩුව දැකිය හැකි ලක්ෂණයකි (කුලසූරිය, 1999: 201,202).

බුත්සරණෙහි උපමා යොදා ඇති ආකාරයෙන්ද භක්ති කාව්‍ය ලක්ෂණ උද්දීපනය වේ. විද්‍යාවක්‍රවර්තීන් බුදුන් අනුපමේය බව විටින් විට දක්වා ඇත්තේ කිසියම් උපමාවක් යොදා, එය බුදුන් හා සැසඳීමට ප්‍රමාණවත් නොවන බව සඳහන් කිරීමෙනි. බුදුන් නාලාගිරි දමනය කිරීමට වඩින විට අසූ මහ සව්වන් බුදුන්ට පසුව ගමන් ගත් ආකාරය දැක්වෙන පහත විස්තරය මේ පිළිබඳ නිදසුනකි.

“... නායක මාණික‍්‍ය රත්නය අනුකොට ගොතා හෙළා ලූ, රුවන් වැලක් වැන්නයි නොකියමි. ... දස ඇඟිල්ලක් නගා දසදහසක් සක්වළ ආලෝකය පතුරුවන හාරිත නම් මහාබ්‍රහ්මයා පළමු කොට ලා නික්මුණු බ්‍රහ්ම සේනාව ඒ වඩනා බුදුරජාණන් හා ඒ මහණ පිරිසට උපමාවට මා තුඩ නොවකමි.”

(බුත්සරණ, 1959: 78,79)

බුත්සරණෙහි පහළොස්වන පරිච්ඡේදය හෙවත් උපමා පරිච්ඡේදය කතුවරයා තුළ වූ භක්තියත්, ශ්‍රෝතෘන් තුළ බුදුන් කෙරෙහි අධික භක්තියක් දැනවීමේ අභිප්‍රායත් මැනවින් විශද කරයි. මෙහි ඇතුළත් ඡේද දෙසිය තිස්අට තුළින්ම සිදු කර ඇත්තේ විවිධ උපමා මගින් බුදුගුණ වැනීමකි. මෙහිදී කතුවරයා උපමාවෙන්, උපමේයෙන් ඇති අංග කිහිපයක් සසඳා ඇති බවක් දක්නට ලැබේ.

“තවද, මුහුදු බමා සුවයේ පටුන් වැද ගල් හෙළා සිටි මහනැවක් සේ, සාරාසඞ්ඛ්‍යකල්ප ලක්ෂයක් සසර මුහුදෙහි බමා නිවන් නමැති සුපටුන් දැක සොපධිශෙෂනිවත්තොටෙහි කෙළවර ඇත්බැව් නමැති බරු හෙළා සිටි ‘බුදුන් සරණ යමි’ බුත්සරණ යා යුතු” (බුත්සරණ, 1959: 268).

එසේම ග්‍රන්ථයේ සෙසු කොටස්වල ඇති උපමාවලට වඩා උපමා කාණ්ඩයෙහි දැක්වෙන උපමා මගින් සමකාලීන සමාජය නිරූපණය කිරීමට විද්‍යාවක්‍රවර්තීන් මෙසේ සමත්ව තිබේ.

“තවද රජහට කුඩ ලන තෙතැත්තහු තමා අවු කකා එ රජහට අවු ගිය තැනට කුඩය නමන්නා සේ නොයෙක් සසර දුකින් තමන්ගේ ශරීරය වියැළෙතුදු ලොවැස්සන්ට දුක් එන මගටම කරුණාව නැමූ ‘බුදුන් සරණ යෙමි’ බුත්සරණ යා යුතු” (බුත්සරණ, 1959: 243).

බුදුරදුන් තමාට සතුරුකම් කළ අයටද යහපත උද කළ බව උපමා කාණ්ඩයේ දැක්වේ. එය ශ්‍රෝතෘන් තුළ උන්වහන්සේ කෙරෙහි ඇති හක්කිය දෙගුණ තෙගුණ වීමට හේතු වී ඇත.

“තවද මිහිඅඹරුකෙහි හුන් තෙතැත්තවු බිම සිට තමාට ගැසුවනට තමා හුන් ගසින් මිඅඹපක් ගසන්නා සේ, තමන්ට නින්දා බිණුවන්ට මිහිරි වූ සදහම්බස් බණන ‘බුදුන් සරණ යෙමි’ ... ” (බුත්සරණ, 1959: 246)

උපමා කාණ්ඩයෙහි හැර ග්‍රන්ථයේ සෙසු කොටස්වල ඇති උපමා හා උපමාවලින්හි දැකිය හැකි ලක්ෂණයක් නම් ඒවායින් බහුතරයක් සාම්ප්‍රදායික සාහිත්‍ය සම්ප්‍රදයෙන් ගත් ඒවා වීමය. එය අනුකරණයක් හෝ නව උපමා නිර්මාණයට ඇති අදක්ෂතාව පෙන්නුම් කරන්නක් හෝ නොව, සමකාලීන සාහිත්‍යකරුවා සාහිත්‍ය සම්මතය ගරු කළ ආකාරය කියාපාන්නකි.

“දෙරැ දෙරැ නැගි සදක් සේ, හැම සතුන් තම තමා ජීවිතයක් සේ නො හැකිළූ පිපිවනින් සිටිනා රන්පියුමක් සේ, ... මුළු ලොවට අමුතු වැ දුටු මිහිරි ‘බුදුන් සරණ යෙමි’යි බුත්සරණ යා යුතු” (බුත්සරණ, 1959: 3,4).

බුත්සරණෙහි දැක්වෙන උපමා අතර විවිධ ක්ෂේත්‍රයන් ආශ්‍රිත උපමා දක්නට ලැබේ. මෙමගින් විද්‍යාවක්‍රවර්තීන්ගේ බහුශ්‍රැතභාවය මැනවින් පසක් වේ. තවද බොහෝවිට ජන ජීවිතයෙන් උකහාගෙන ඇති උපමා මගින් අරුත් පැහැදිලි කිරීම, රස ජනනය හා හක්කිය දැනවීම වඩාත් පහසු වී ඇත.

ගෘහ ජීවිතය - “තමා ඇකයෙහි හුන්නා වූ පුත්‍රයා කළ මළ මුත්‍රයට රැහැණි නොවන පියක්හු සෙයින්.”

බේත්තේත් - “කෂයරෝග ඇති තෙතැත්තහුට දුන් කෙහෙල් සඵවක් සේ.”

සත්ව ජීවිතය - “යකඩ ගොදුරු දිරවූ කොස්ලිහිණියක සේ.”

ස්වභාව ධර්මය - “රාත්‍රියට හමුවැ දිලියෙන රැ රඟ රුකක් සේ.”

නැටුම් - “රූ නැත්තවුන් නටන නැටුමක් සේ.” (බුත්සරණ, 1959: 60-62)

හක්කි සාහිත්‍යයේ ලක්ෂණයක් වන නායකයාගේ පරිත්‍යාගශීලීත්වය, වීරත්වය, උදරත්වය හා ජයග්‍රහණය ආදිය නිරූපණය කෙරෙන ආධ්‍යාන දැක්වීමද බුත්සරණෙහි දැකිය හැකිය. විද්‍යාවක්‍රවර්තීන්

මේ සඳහා පාලි මූලාශ්‍රයන්ගෙන් තොරතුරු ගෙන ඇත්තේ, එම කතාවල සිද්ධි අනුපිළිවෙළ මතම නොදැකී මුද්‍රණයේ බලය ඉස්මතු වන සිද්ධීන්ට වැඩි අවධානයක් දෙමින් කතා විකාශනය කර ඇත. මෙහිදී කතුවරයා මුද්‍රණ හා ගැටෙන ප්‍රතිමල්ලවයන් පරාජයට පත්වීම මඟින් මුද්‍රණයේ පුරිසදම්මසාරථී ගුණය ඉස්මතු වන මූලික ප්‍රවෘත්තිවලින් උද්වේගකර සිද්ධි තෝරාගෙන, ඒවා සහෘදයන් තුළ ප්‍රබල හැඟීම් දනවන අයුරින් විකාශනය කර තිබේ. හක්ති සාහිත්‍යාගත අබ්‍යාසයන්ගෙන් නැගෙන ප්‍රධාන රස කිහිපයක් ඇත. එනම් භයානක රසය, චීර රසය, අද්භූත රසය, උපහාස රසය හා කරුණා රසය ආදියයි. නායකයා හා ගැටෙන ප්‍රතිවිරුද්ධ බලවේගයන්ගේ ශක්තිය ඉහළින් වැනීම තුළින් බොහෝවිට භයානක රසය මතු වේ. බුත්සරණෙහි නාලාගිරි ඇතාගේ චණ්ඩ ස්වභාවය, අංගුලිමාල සොරාගේ සාහසිකභාවය හා ආළවක යක්ෂයාගේ දරුණු ස්වභාවය ආදිය සවිස්තරව නිරූපණය කර ඇත්තේ එහෙයිනි. නාලාගිරි දමනයේදී කතුවරයා නාලාගිරි ඇතාගේ බිහුසුණු ස්වභාවය විස්තර කර ඇත්තේ ශ්‍රෝතෘන්ගේද සිරුරේ ලොමු බැහැගැන්වෙන තරම් ප්‍රබල චිත්ත රූපයක් මෙයයි.

“එකෙණෙහි මුහුදියකද දවා-ගෙණෑ වඩබා මුඛයෙන් පිටත් වූ ගිය අවිච්ඡෙදි ගිනිකඳක් සේ රළු මතැත් තෙමෙ ... දෙරටු-අටලු-පවුරු-පදනම් ඇතැ හෙළා සුණුවිසුණු කෙරෙමින් අවුත් විරියට වැදූ ගියේ යැ”  
(තිලකරත්න, 1984: 79,80)

ප්‍රතිමල්ලවයාගේ එහි බිඳ දමා මුද්‍රණවහන්සේගේ ජයග්‍රහණය දැක්වීමේදී කතුවරයා යොමු වී ඇත්තේ මිනිසාගේ ප්‍රාකෘතික භාවයක් වූ විස්මයට පත්වීමේ ආශාව දෙසටයි. ඒ භාවය පදනම් කරගෙන මතුවන්නේ චීර හා අද්භූත රසයන්ය. තීර්ථක දමනය මේ පිළිබඳ කදිම නිදසුනකි. මෙහිදී මුද්‍රණ සෘද්ධි ප්‍රාතිහාර්ය පාත්තේ අඹ ගසක් මුල යැයි ඇසූ තීර්ථකයෝ යොදුනක් පමණ ප්‍රදේශයක ඇති සියලු අඹ ගස් ඉදිරෙව්වද, මුද්‍රණ ගණ්ඩමබ නම් උද්‍යාන පාලකයා දුන් අඹ කා අත සේදූ සැණින් අඹ ගසක් පහළ වූ බව දැක්වීම මඟින් සහෘදයන් තුළ විස්මය ඇති වී අද්භූත රසය ජනිත වේ.

“... ඉක්බිති සච්ඡෙදයන්වහන්සේ ඒ අඹඇටය මත්තෙහි ශ්‍රී හසතය සෝධා පියා පැන් වත්කොට වදළ සෙයෙකැ. ඒ ඇසිල්ලෙහි මැ අඹ ඇට පළා ගෙණෑ නඟුලියක් පමණ දළයෙක් නැඟී පණස් රියනක් පමණ උස ඇති මහඅඹරුකෙක් වියැ. ....” (බුත්සරණ, 1959: 80, 99).

තවද මුද්‍රණයේ බලය නොහැඳින, මුද්‍රණ හා ගැටී පරාජයට පත්වූවන් දැක්වීමේදී මතුවන්නේ උපහාස රසයයි. ඉහත සඳහන් පරිදි තීර්ථක දමනයෙහි තීර්ථකයන් පෙළහර පෑමට උත්සහ ගෙන ඊට අසමත් වූ ආකාරය, ස්වභාව ධර්මය පවා ඔවුන්ට එරෙහි වූ ආකාරය හා ඔවුන් ලැජ්ජාවෙන් මිරිකුණු ආකාරයත්, ‘සච්චක දමනයෙහි’ සච්චකයා

ප්‍රශ්නවලින් බුදුන් වෙහෙසන්නට අසමත්ව දුර්මුඛව සිටි ආකාරයත්, 'බ්‍රහ්ම දමනයෙනි' තම සෘද්ධි බලය ගැන මානයෙන් සිටි බක බ්‍රහ්මයා බුදුන්ගේ සෘද්ධි බලයට පැරදුණු ආකාරයත්, 'ආලවක දමනයෙනි' තම බල පරාක්‍රමය ගැන මානයෙන් සිටි ආලවක යක්ෂයා බුදුන්ට එරෙහිව ගත් සියලු ක්‍රියාමාර්ග අසාර්ථක වූ ආකාරයත් මේ පිළිබඳ නිදසුන්ය.

බුදුරදුන් දස පෙරුම් දම් පුරා බුද්ධත්වයට පත්වූයේ සකල ලෝක වාසීන් දුකින් මුදවාගැනීමටය. පාරමිතා පිරිමේදී බෝසතුන්ට විඳීමට සිදු වූ අනේක ගැහැට අසන ශ්‍රෝතෘන් තුළ ඇතිවන ශෝකය නමැති භාවය පදනම් කරගෙන කරුණා රසය ජනිත වේ. එබඳු අවස්ථා ප්‍රබලව දක්නට ලැබෙන්නේ බුත්සරණෙහි වුල්ල ධම්මපාල ජාතකය, ඡද්දන්ත ජාතකය හා වෙස්සන්තර ජාතකය හා ආදී ආධ්‍යානයන්හිය.

මීට අමතරව බුද්ධ බලය විදහා දැක්වීම සඳහා කතුවරයා විටෙක මූලාශ්‍ර තොරතුරු මග හැර තිබේ. දෙව්දතූන් බුදුන් මතට ගලක් හෙළා විට ගල් පතුරක් වැදී බුදුන්ගේ පාදයෙන් ලේ සෙලවණු බව මූලාශ්‍රයෙන්, ඒ අනුව අමාවතුරේත් දැක්වෙතත්, එසේ කිසිවකු අතින් බුද්ධ ශරීරයට අනතුරක් සිදු වූ බව පැවසීමට බුත්සරණ කතුවරයා කැමති වී නැත.

"... (දෙව්දත්ත) ... තවද ගිජ්ජකුට පර්වතයෙහි සක්මන් කරන්නාවූ තමන් වහන්සේගේ සිඟාවට මහ ගලක් පෙරළා එගල සිඟාවට ආසන්න වූ කල්හි මහ පොළොව පළා ගෙන දෙගලක් නැගී, හෙන ගල නො හියැ දී ආකාශයෙහි මැ රඳවා උපද්‍රව නොවියැ දුන් කල්හි,...." (බුත්සරණ, 1959: 400).

එසේම බුත්සරණෙහි අංගුලිමාල දමනය ආරම්භ වී ඇත්තේ මූලාශ්‍රයේ මෙන් අහිංසක කුමරුගේ උත්පත්තියෙන් නොව, දරුණු අංගුලිමාල සොරාගේ සාහසික ස්වරූපය විස්තර කිරීමෙනි.

එහෙත් කෙසේ හෝ බුද්ධ බලය වැනීමට තත්පර වීම නිසා කතුවරයා උචිතානුචිත විවේක බුද්ධියෙන් තොරවූ අවස්ථාද බුත්සරණෙහි දක්නට ලැබේ. බුදුරදුන් අංගුලිමාල සිටි වනය දෙසට යනු දුටු මිනිසුන් උන්වහන්සේ නොහැඳින ඒ දෙසට යාම වැළැක්වීමට උත්සහ කළ අවස්ථාවේ බුදුන්ගේ සිතිවිලි නිසායෙන් නිරූපිත දේ අත්තුත්කංසන ලෙස දැක්විය හැකිය. එසේම බුදුන් ආලවකගේ විමානයට වැඩි විට ගඟ නම් දොරටුපාලකයා අලව් යකුගේ දරුණුකම් පවසා උන්වහන්සේ ආපසු හරවා යැවීමට උත්සහ කළ විට බුදු මුවට නංවන පහත ප්‍රකාශයෙන්ද සහෘදයන් තුළ බුදුන්වහන්සේ පිළිබඳව ඇති ප්‍රතිරූපයට හානි පැමිණේ.

"ගඟය, ... තාගේ ආලවක යක්ෂයා වැනි යක්ෂයෝ මා දුටු කලා යක්ෂයෝ නොවෙති. රාක්ෂසයෝ මට රාක්ෂයයෝ නොවෙති. ... ආලවකයාගේ දැඩිකම් තෝ මට නොකිය" (බුත්සරණ, 1959: 133).

යථෝක්ත කරුණු අනුව පසක් වන්නේ බුත්සරණින් සම්භාව්‍ය සිංහල ගද්‍ය ග්‍රන්ථයන්හි නිරූපිත හක්කි වර්ණනා මාර්ගයේ සන්ධිස්ථානයක් සනිටුහන් වී ඇති බවයි.

### **නිගමනය (Conclusion)**

ක්‍රි:ව: 1017 සිට ක්‍රි:ව: 1070 දක්වා සිරිලක පැවති දකුණු ඉන්දීය පාලන සමය තුළදී ප්‍රචලිතව පැවති හින්දු ආගමින් වර්ණනයට ලක්වන දෙවිවරුන්ට හා හින්දු ධර්මයේ ලෝක නිර්මාතෘ ලෙස දැක්වෙන බ්‍රහ්මයාට වඩා බුදුරජාණන් වහන්සේ උත්තරීතර වන බව පොදුජනතාවට ඒත්තුගැන්වීමේ අරමුණින් සම්භාව්‍ය සිංහල ගද්‍ය ග්‍රන්ථයන්හි පිළිබිඹු වන හක්කි වර්ණනා මාර්ගයට පදනම වැටිණ.

මෙහි ආරම්භය සනිටුහන් වී ඇත්තේ ගුරුඵගෝමීන්ගේ ධර්මප්‍රදීපිකාවෙනි. බුදුරජාණන්ගේ 'පුරිසදම්මසාරථී' ගුණය වර්ණනා කිරීම සඳහා එතුමන් විසින් රචනා කරන ලද අමාවතුරින්, ධර්මප්‍රදීපිකාවෙන් ඇරඹුණු හක්කි වර්ණනා මාර්ගයේ ඉදිරි පියවරක් සනිටුහන් වී ඇත.

බුදුන්වහන්සේගේ සියලු ගුණ ඉස්මතු කර දැක්වීමේ පරමාර්ථයෙන් විද්‍යාවක්‍රවර්තීන් විසින් රචිත බුත්සරණ, අමාවතුරට කළ අභියෝගයක් ලෙසද සැලකේ. එමඟින් සම්භාව්‍ය සිංහල ගද්‍ය ග්‍රන්ථයන්හි පිළිබිඹු වන හක්කි වර්ණනා මාර්ගයේ සන්ධිස්ථානයක් සනිටුහන් වී ඇති බව යථෝක්ත කරුණු අනුව නිගමනය කළ හැකිය.

### **ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ නාමාවලිය (Reference)**

අභයසිංහ, ඒ. ඒ. (1999). "සිංහල ගද්‍යය සහ බුත්සරණ", උවසර. (සංස්) පියසිලි විජේමාන්න, කොළඹ: එස් ගොඩගේ සහ සහෝදරයෝ.

කුලසූරිය, ආනන්ද. (1999). සිංහල සාහිත්‍යය 1. බොරැස්ගමුව: සී/ස (පෞද්.) විසිදුනු ප්‍රකාශකයෝ.

ගොඩකුඹුර, සී. ඊ. (1999). සිංහල සාහිත්‍ය. පරිවර්තක. ජී. එස් .බී. සේනානායක. බත්තරමුල්ල: සංස්කෘතික කටයුතු දෙපාර්තමේන්තුව.

තිලකරත්න, මිණිවත් පී. (1984). සම්භාව්‍ය සිංහල සාහිත්‍ය සම්ප්‍රදාය හා පොදුජන රුචිය. කොළඹ : ඇස් ගොඩගේ සහ සහෝදරයෝ.

ලභිකානන්ද හිමි, ලබුගම (1959). (සංස්) බුත්සරණ. ගල්කිස්ස : අනුල ප්‍රකාශකයෝ.

සුරවීර, ඒ. ඩී. (1998). සිංහල සාහිත්‍ය සම්ප්‍රදාය. රාජගිරිය : කුරුලු පොත් ප්‍රකාශකයෝ.